

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.
Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1931. Št. 7.

Posamezna številka 2 Din.

Izumirajoča čednost.

V tovarno je prišlo dobro vzgojeno dekle z dežele. S svojim prijetnim nastopom in z neko nežno ljubeznivostjo je takoj vzbudilo zanimanje vseh delavcev in delavk v okolici. Pa je prišel ta ali oni delavec v bližino, jo podražil z umazano opazko in skušal celo dotikati se je. Dekle je zardelo in uprlo v tla svoje oči. Tovarišice okrog nje pa v smeh, da je »še tako neumna, nedolžna, nevedna« in začela se je tekma, kdo bo povedal bolj umazano, pikantno in zasoljeno . . .

Po par dneh pride dekle k svojemu župniku in mu pravi: »Ne morem vstrajati v teh razmerah, grem kamorkoli za deklo, samo da pridem preč iz te družbe, ki ne pozna nič sramu.« In šla je iz tovarne.

O sv. Stanislavu beremo, da je začel trepetati od razburjenja, če je kdo v njegovi navzočnosti izpregovoril kako nedostojno besedo in če se ni nesramežljivo govorjenje takoj prekinilo, je omedlel od sramu in gnjusa.

Sv. Alojzij je v svoji nežni sramežljivosti šel tako daleč, da ni pogledal nobene ženske v obraz in ni po obrazu poznal niti cesarice Marije, katere paž je bil.

To so bili davni časi, ki se slišijo, kakor pravljice iz tisoč in ene noči, ko so vitezi smatrali za nečasno »fiksirati« ženske in na njih pasti svoje oči, ko so celo surovi vojaki smatrali za sramotno pred ženo izgovoriti nedostojno besedo in je moral vitez poklicati na dvoboj moža, ki se je drznil pred ženskim svetom govoriti frivolno. In kakor davni spomini lepih dni se moškim — tudi onim, ki niso posebno škropulozni, zdi ona pozabljena ženska moda, ko so dekleta in žene v nežni in dostojanstveni sramežljivosti pokrivalo svoje telo, da niso mogli pasti na njih telesu svojih mesenih oči razbrzdani moški, da niso v moškem svetu vzbujale grešnih misli in poželjenj . . .

O sveta sramežljivost, kako pogosto pozabljena si danes! Modi in spolni razbrzdanosti na ljubo mnoge matere in dekleta hodijo že skoro na pol pokrite, v oblekah, ki bi jih kdaj bila dovolila sramežljivost komaj za kopalne kostume! Nič več ne znajo v nežni dekliški časti zardeti, če svet pase nad njimi svoje oči, pred frivolnimi šalami se ne sramujejo, pač pa morda že same tekmujejo z brezstidnimi moškimi v kvantah in bahantskem smehu. Nič več sramu, čeprav se sredi ulice obeša na njo pijani fant; nič sramu, če gre pozno zvečer sama z moškim proti domu morda celo opojena; nič sramu, če se koplje z moškim in polega za grmovjem ob reki ali potoku; nič sramu, če prenočuje na istem ležišču z moškimi na planinah; nič sramu, če nori za fantom, kakor veša za lučjo; nič sramu, da jo v gostilni podajajo fantje iz rok v roke.

Da, da sramežljivost je res danes marsikje izumirajoča čednost! In zato tako pada morala!

Nikakor nisem pesimist, ki bi gledal vse črno in bi vse obsojal, toda tudi tega ne bo mogel nihče tajiti, da je splošna morala zelo padla, k čemur je mnogo pripomoglo tudi to, da je opešalasramežljivost.

Zameniti učenjak in vzgojitelj Fr. Förster piše v svoji knjigi Sexualethik und Sexualpädagogik str. 203., da je sramežljivost največja moč, ki obvaruje človeka spolnih zablod. Isti pisatelj navaja tam besede, ki jih je izrekel pisatelj Wolfram von Eschenbach, »da je sramežljivost močna trdnjava za vse dobre čednosti«, in besede Fr. T. Fischerja, ki trdi, da narod propade, če izumre v njem sramežljivost.

Sramežljiv fant, olikan mladenič ne bo nikdar kvantal, ne rabil nedostojne besede, se ne bo naslajal nad grdim govorjenjem, spoštuje žensko čast in si posebno pred ženskim svetom nikdar ne dovoli nedostojne šale, še manj pa da bi z nedostojnim dotikanjem nadlegoval dekleta. In sramežljiva dekle beži pred vsakim nesramnim govorjenjem, odločno odklanja vsako nedovoljeno intimnost razbrzdanih moških, se ogiblje vsake osebe in družbe, kjer ni zavarovana njena čast in se ne spoštuje dekliško dostojanstvo; sramežljiva dekle in žena se skrbno čuva, da ne izpostavlja svojega telesa moškim očem v pohujšanje in sebi v sramoto, vsaka nedostojnost ji je neprijetna, ji požene v lice kri in ji vznemiri srce.

Sramežljivost je najlepše varstvo čistosti. Sramežljivo vzgojena mladina nekako instinktivno čuti nevarnost in beži pred njo. Morda fant ali dekle ni dovolj poučena o nevarnostih sveta in spolnih zablodah, toda če je vzgojen v sramežljivosti, bo takoj pri vsaki nevarni priliki čutil, da tam ni vse v redu, da se je treba čuvati, da je treba bežati pred nevarnostjo. Sramežljiv človek se skoro nezavesno brani pred nesramežljivimi predstavami, besedami in dejanji. Sramežljivost v srcu človeka takoj v začetku nevarnosti opozori, da se je treba čuvati in braniti pred skušnjavo in tako že v kali zaduši v sebi vse skušnjave spolnih zablod.

Če pa človek zapravi ali si otopi čut sramežljivosti, je zmožen vsega, tudi najsrამotnejših grehov. Ga ni sram, da s frivolnim govorjenjem blati človeško dostojanstvo, celo baha se s svojim umazanim jezikom! Kjer je ubita sramežljivost, je uničen tudi smisel za lepo, človeka vredno ljubezen. Förster navaja lepe besede pisatelja Kingsleya: »Trebaja, da človek plemenito živi, da bo zmožen plemenite ljubezni.« Od kod pride to, da se mladnič celo javno baha, da je to ali ono dekle zapeljal? Od kod pride to, da se dekle norčuje iz drugih, ki so »še nedolžne«? Od kod pride to, da včasih kar planejo, kakor hijene na poštenega fanta ali dekleta in se na vse načine norčujejo iz njegove »nedolžnosti«? Znan mi je slučaj, ko so pri vojaki dobrega in sramežljivega fanta tovariši tako zbadali in se norčevali iz njega, da se je fantu zbledlo in si je vzela življenje, ko ni mogel več prenašati te družbe! Od kod vse to hijensko sramotenje vsega plemenitega, lepega in najlepšega v življenju mladine? Od kod to, da lahko rečemo, da velik del sedanjega ženstva niti ne čuti več, kako nedostojna je ta moderna nova moda, ki jo danes nosi v nemajhni meri ženski svet? Od kod toliko konkubinatov, izgubljenih deklet, nečistosti in raznih spolnih zablod? Ker

je padel nivo sramežljivosti in je podrt plot, ki bi bil obvaroval mlado srce pred padcem!

In za to, starši, treba je, da že v zgodnji mladosti vzgajate in negujete pri svojih otrocih čut sramežljivosti. Človeku je sicer čut sramežljivosti prirojen, toda more se vzgojiti, da bo tankočuten, kakor ga vidimo pri sv. Alojziju in Stanislavu, ali pa propade do mišljenja prostitutke. To naravno zmožnost je treba v mladini gojiti, dvigati, negovati! Opozarjati je treba otroka že od nežne mladosti na to, kaj zahteva sramežljivost v besedah, pogledih, obnašanju in v obleki! Otrok mora pa tudi v domači hiši gledati vzgled lepe sramežljivosti pri starših in starejših bratih in sestrah! Najprej mora sami sama kazati plemenito dostojanstvo ženske sramežljivosti, da bodo to lepo čednost umevali in posnemali tudi otroci.

Pred vsem pa bi opozarjal na potrebo dostojanstvene sramežljivosti v obleki! Ravno v tem oziru sedanji ženski svet mnogo greši! In z nedostojno obleko najbolj pokvarja v javnosti čut za sramežljivost! In v tem oziru je treba tudi pri malih deklicah korenite remedure, več sramežljivosti!

Ko je bilo pred par leti na cerkvenih vratih nabito škofijsko navodilo glede dostojne ženske obleke v cerkvi in je škofijski odlok zahteval, da morajo tudi deklice priti v cerkev s krili, ki segajo vsaj do kolen in z rokavi, ki segajo vsaj do komolca, so se nekle zgražale dame nad tem odlogom češ: „Samo perverzen človek se more pohujševati nad golimi rokami in kratkimi krili šolskih deklic“. Deloma je to res, saj imajo moški dovolj prilike za pohujšanje pri odraslih »deklicah« in pač ni treba, da bi se pohujševali nad nedoraslo mladino. Toda, da cerkev tudi pri mladini prepoveduje te izrodke mode, kaže na njeno pedagoško modrost, ki že v nežnih letih mladine skrbi za to, da se goji in varuje čut sramežljivosti, da se utrdi za kasnejša leta. Pri nedorasli mladini ima torej ta zapoved oziroma prepoved glede gotove obleke predvsem vzgojni moment. Za to odrasla mladina tako strašno pada, ker se nežna mladina ni vzgajala v sramežljivosti in se ni oborožila za nevarnosti kasnejšega življenja. Če vam skoro naga leta okrog tri, štiri, šest, osemletna deklica, pač ne bo znala najti tega prehoda, kdaj se za njo začne čas, ko je nedostojno hoditi na ulico v taki srajčki, kakršno je nosila takrat, ko je komaj začela hoditi sama.

Kadar duhovniki svarimo pred nago modo, se kaj rado zgodi, da prizadeti nekam užajleno, z nekega visokega stališča to kritizirajo in govore o zaostalosti, sitnosti, pedanteriji, in Bog ve, kakšnih drugih neprijetnih lastnostih. Seveda, to nas duhovnikov v boju za poštenost, čast in sramežljivost našega naroda ne sme ostrašiti. Bolje je, da veljamo v očeh brezstidnega sveta kod kaki pedantje iz starega zakona, kakor pa da bi nas enkrat Bog obsojal radi zanemarjanja svetih dolžnosti!

Ravnokar ob priložnostih berem življenjepisa sv. arškega župnika Vianneya. Kako ostro je ta svetnik nastopal proti nedostojni modi ženskega sveta v svoji župniji! Ko bi danes kak župnik tako nastopal, bi ga morda proglasili za abnormalnega človeka ali pa javno sramotili kot čudaka.

Naj omenjam neko pridigo, ki jo je imel sv. Vianney o tej zadevi. Tako-le približno pridiguje: „O ve nespametne matere, ki imate v svoji glavi samo svojo hčer, ki skrbite bolj za to, kako bo vaša hči oblečena, kakor pa za to, da služi Bogu in njemu daruje svoje srce. Nespametna mati uči svojo hčer, kako se znanja sklepajo in se moški navežejo. Pripoveduje ji, da ne sme biti neotesana, ampak proti vsakomur lepo olikana, prijetna in prijazna, da vzbudi pozornost in vleče oči na sebe. In to drage hčere kaj hitro umevajo. Napravljena je neprimerno in nedostojno, orodje pekla, s katerim hudič duše pokvarja. Šele pred sodnim stolom Boga bo izvedela število grehov, ki so se zgodili radi nje.“ Župnik Vianney je odrekel pri spovedi odvezo vsaki nedostojno oblečeni ženski. V boju za sramežljivo obleko je nastopal proti vsem, proti malim in velikim, revnim in bogatim. Nekoč je prišel na grad in opazil tam

portret dame v večerni toaleti s precejšnim dekolterijem. Sveti župnik je neženirano pokazal s prstom na sliko rekoč: „Človek bi mislil, da se pripravlja na to, da se da obglaviti.“ Grajska gospodinja je bila toliko modra žena, da mu te jasne in pikre opazke ni zamerila ter je dala takoj odstraniti sliko iz salona.

Takih gospodinj nam daj, ljubi Bog, ki bi si dale kaj dopovedati, da bi umevale visokost dostojanstva žene in velik pomen sramežljivosti in potrebo vzgoje v sramežljivosti!

Sveti Vianney je dosegel, da je v župniji popolnoma zatrl nedostojno modo. V tem boju so mu pomagale dobre matere in dekleta. In tudi v naši župniji kličemo vse plemenite matere, vsa sramežljiva dekleta, da pomagajo nam duhovnikom v tem boju za čast in sramežljivost žene v besedo in z zgledom. Nastopite vse proti nedostojnemu govorjenju v družbah in posebno pa po tovarnah! Pa tudi vsak moški naj smatra to kot svojo vestno dolžnost, da po svojih močeh pri svojih domačih pa tudi pri vsej svoji okolici vpliva na to, da se goji sramežljivost v besedi in dejanju. To je lepa naloga katoliške akcije, da vsi sodelujemo za čast in dostojanstvo človeškega rodu; da sramežljivost ne postane pozabljena čednost.

Otroci gredo v kolonijo.

Naš Marijin vrtec priredi letos zopet za svoje otroke počitniško kolonijo. Letos na Trsteniku, lepem, tihem kraju pod našim Storžičem. Nameravani sta dve skupini, vsaka bo ostala na počitnicah po 14 dni, kdor hoče, pa lahko ostane cel mesec.

Kolonije so postale v našem času naravnost potrebne. Koliko je otrok, ki celo zimo ne pridejo zlepa v naravo, koliko otrok je, ki ne morejo na vrt, ker ga nimajo. Mnogo družin živi tudi pri nas v slabih stanovanjih, često prenatrpanih ali vlažnih. Šolska poliklinika bi mogla mnogo o tem povedati. Pojdite po družinah in boste našli v podstrešnih luknjah številne družine, ki povrh jemljejo še delavce in delavke na stanovanje, pač zato, da morejo plačevati najemnino. Ubogi otroci v takih razmerah, pa prav tako ubogi starši, ki morajo gledati vse to in si ne morejo pomagati. Pa tudi že življenje v mestu samo je krivo — kakor povsod, da ostane mestna mladina slabotnejša, slabotnejša in bolj podvržena bolezenskim vplivom. Zato je prememba razmer, zraka, hrane in vsega velikega pomena za zdravje naše mladine. Tudi starši so često potrebni, da se vsaj za malo časa razbremenijo in oddahnejo od morebitnih neprestanih skrbi.

Zato nudimo otrokom priliko, da se v koloniji telesno okrepe in zraven tudi navešele ter navžijejo lepih počitnic. Saj je bilo lani pri Sv. Joštu toliko nedolžnega veselja med deco, kljub kislemu vremenu nekaterih dni in kljub vremenski nezgodi, ki je takrat pometala po mestu Kranju. Otroci bodo vedno pod dobrim nadzorstvom šolskih sester, ki bodo kuhale, povrh bo imela še vsaka spalnica svojega varha oz. varhinjo. Poskrbljeno bo, da se bodo počutili otroci tako, kakor doma. Igre, borovnice, izleti, kopačke, kres, pa tudi pravljice — vse po otroško! Zato jim privoščite oddih in veseli smeh, pa jih boste potem še sam bolj veseli, ko se vrnejo.

Oskrbovalnina za 14 dni bo znašala 120 Din, to je 8 Din na dan. Ker nam bodo kuhale sestre brezplačno, bo letos mogoče nuditi vso kolonijsko oskrbo za tretino ceneje nego lani. Da pa se otrok res opomore, je pa potrebno daljše bivanje v koloniji. Kdor le more, naj da svojo deco kar za cel mesec! Otroci bodo dobili preprosto domačo hrano — ki mora biti na vsak način drugačna nego doma v mestu, ker drugače ni dobra v koloniji dopoldan in popoldan črn kruh. Vsak pa naj vzame s seboj skodelico in jedilno orodje!

Spali bodo na podu in po sobah, dečki zase in deklice zase. Postlano bo z novim senom ali ovseno slamo. Rjuho in koc pa naj si vsak doma oprti in nese s seboj! Tudi z obleko naj se preskrbi za slučaj dežja in hladnejšega vremena, da se kdo ne prehladi. S seboj bomo vzeli tudi našega zmaja, boben in druge igrače. Tudi otroci naj vzamejo kaj primernega s seboj, da se ne bo kdo dolgočasil.

Prva skupina odide na Trstenik v petek 10. julija zjutraj, če bo takrat dež, počakamo vremena. Druga skupina odide v petek 24. in se vrne 7. avgusta. Prosimo pa, da otrok prvih par dni ne obiskujete, da se prej privadijo. Pozneje so otroci obiska veseli, samo preveč sladkarij ni dobro že zaradi tistih, ki jih nimajo.

Za revne bomo skušali sprositi čim več podpor pri dobrih ljudeh. Naj bi se jih kdo spomnil! Posebno prosimo premožnejše posameznike, da bi po možnosti prevzeli po enega revnega otroka. Res je, da je pri nas sila veliko prosilcev za podpore, toda poznavajoč radodarnost župljanov si še vedno upamo prositi za domače revne in pridne otroke. Cerkvene družbe bodo prav tako pomagale pri tej podporni akciji. Vem pa, da so tudi taki med nami, ki bi radi dali tako, da ne bi vedela levica, kaj dela desnica. Taki naj oddajo svoj dar kar častitim sestram v župnišču! Drugi vodstvu Mar. vrtca, g. Pogačniku.

Za kolonijo naj se otroci prijavijo v nedeljo, 5. julija od 10. ure dalje pri dr. Pogačniku. Po možnosti naj kar obenem plačajo. Revni, pa kolonije potrebni naj se tudi tedaj oglase!

Počitnice, počitnice
v kraljestvu volje židane
so vredne več ko koš zlata.

Počitnice, počitnice
v kraljestvu volje židane
so košček raja božjega.

(Kunčič.)

Za Premskovo.

Pred kratkem je dobil župni urad v Kranju od škofijskega ordinarijata v izjavo sledečo pritožbo:

Slavni škofijski ordinariat v Ljubljani.

Pri tukajšnji podružnici na Primskovem namerava č. g. župnik Škrbec skupno z gospodarskim odsekom zgraditi mežnarijo, ni pa hotel na sestanku pozvan predložiti načrta in proračuna stavbe, ampak samo zahteval, da bi se vaščani zavezali vsa dela napraviti s kulukom in to takoj. Mi pa smo predlagali, naj bi se sedaj za silo popravila stara mežnarija, za novo pa bi se stavbni material pripravil tekom zime in predložil vaščanom načrt in proračun in čigava bo mežnarija, stara je soseskina. O tem pa g. župnik ni hotel nič slišati. Mi smo v tem smislu napravili pritožbo s 60 podpisi, to je z vsemi posestniki, kateri pridejo v poštev.

Odločno pa tudi protestiramo, da bi se na cerkev napravil dolg, ker bi se lahko z malimi stroški napravilo. Dolg delati je lahko, kedo bo plačal, je pa drugo.

Cerkveni ključarji veljajo samo za župnika, ker jih je sam imenoval proti volji vaščanov. V nasprotnem slučaju, da bi se nas samo šikaniralo, je že več ljudi reklo, da bodo vstopili v pravoslavno vero. Spoštovanjem

Lokar Ivan.

Primskovo 28. maja 1931.

V naši župniji se da z ogromno večino župljanov kar prijetno sodelovati. Skoro povsod se opaža dobrohotna naklonjenost cerkvenim zadevam. V Kranju gre občinski odbor cerkvenemu predstojništvu v vsakem oziru lepo na roko. Sicer se v versko-kulturnih načelih z nekaterimi morda ne strinjamo, a kljub temu najdem pri občini v Kranju pri vsaki cerkveno gospodarski akciji največjo postrežljivost. Naj omenjam le to, kako šarmantno postopa mestna občina v zadevi stolpa na Pungratu. Kadar o zadevi razpravljamo, vedno čutim, da gredo odločujoči gospodje pri županstvu v Kranju, kjer le morejo na roko. Kako lepo bo uredila

čirčiška soseska svojo podružnico! Pri vaščanih v Čirčičah je bilo toliko vneme za lepo restavracijo altarjev, da je župnik skoro nekoliko „nazaj držal“. Pri vseh razpravah ni bilo niti najmanjšega nesoglasja, pač pa vedno prijazna odkritost in moštost. Naj omenim še Huje. Težko vprašanje cerkvenikove plače se je mirno uredilo. Vsak gospodar je jasno in moško povedal svoje mnenje in, kar je večina sklenila, to je obveljalo. Če je treba pri cerkvi kaj urediti ali popraviti, se vse lepo mirno in sporazumno napravi, brez razburjenj.

Župnik bi iskreno želel, da bi vladalo tako medsebojno razmerje med duhovščino in sosesko tudi na Premskovem. Radi tega v Kranjskem zvonu tudi priobčujem gorenjo pritožbo in tudi odkrito pojasnilo o zadevi.

Če prebiram stare listine o Premskovem, pa vidim, da se vleče že dolgo dobo, kakor rdeča nit neko nezaupanje do duhovščine, ki se neti z raznimi zavijanji resnice. Zato mislim, da bo edino zdravilo to, da se vsak slučaj, ki bi mogel kaliti lepo razmerje med sosesko in župnijsko duhovščino, odkrito in brezobzirno pojasni v javnosti.

Torej, kako je z zadevo, o kateri piše g. Ivan Lokar na škofijski ordinariat?

Kaka je mežnarija na Premskovem vsi dobro veste. Župnik pač ne more pustiti tega, da cerkvenemu uslužbencu teče voda na posteljo. Radi tega je župni urad v Kranju pisal gospodarskemu odboru na Premskovem dne 20. aprila sledeče pismo:

20. aprila 1931.

Gospodarskemu odboru soseske Premskovo
v roke g. predsednika J. Roglja

Premskovo.

Podpisani urad opozarja naslov, da je mežnarija na Premskovem v tako slabem stanju, da je velika nevarnost, da se podere in se za stanovalce more pripetiti velika nesreča. Ker je naslov lastnik te hiše, opozarjam, da je gospodarski odbor na Premskovem tudi odgovoren za posledice kake nesreče. Poleg tega pa ta tako razkopana hiša ob glavni cesti ne dela časti vasi Premskovo.

Podpisani župni urad v Kranju naslov nujno prosi, da v kratkem času reši vprašanje mežnarije na Premskovem, da ali popravi staro mežnarijo, ali pa da zida novo. Če bi gospodarski odbor tekom enega meseca zadeve ne uredil, bo podpisani primoran zahtevati, da se nova mežnarija sezida potom konkurenčne obravnave.

Podpisani je mnenja, da bi ne kazalo popravljati stare mežnarije, ker je ista v tako slabem stanju, da bo njena poprava skoro več stala, kakor zidava nove stavbe. Poleg tega je ta hiša tik ob banovinski cesti in nima nič dvorišča in nič vrta. Če se začne kaj podirati in popravljati, bo zahtevala gotovo cestna uprava, da se hiša odmakne od ceste, potem pa ne ostane za zidavo nič prostora. Svetoval bi torej, da gospodarski odbor zadevo reši tako, da prispeva k zidavi nove mežnarije podružni cerkvi na Premskovem svoj razpoložljivi denar in da daruje potrebni les iz svojih gozdov. Potem bi podružna cerkev na Premskovem sezidala novo mežnarijo s pomočjo gospodarskega odbora na Premskovem na svetu, ki ga je za mežnarijo daroval g. Likozar. Ljudje bi pač nekoliko pomagali s prostovoljnimi delom, tudi podpisani župnik bi rad pomagal s svojo vprežno živino, morda bi se s prošnjo dobila tudi cenejša opeka in tako bi se napravila nova mežnarija z malimi stroški in brez kakega povišanja davkov. Staro mežnarijo naj bi gospodarski odbor prodal in izkupiček porabil za zidavo nove mežnarije.

Če bi se zadeva morala rešiti potom konkurenčne obravnave, potem bi to mnogo več stalo in bi se že tako obremenjenim posestnikom znatno zvišalo davčno breme.

Če bi pa naslov zadeve ne rešil tako, da popravi staro, ali pa da pomaga zidati novo mežnarijo, kakor se predlaga, potem bo podpisani župni urad primoran zadevo naznaniti

škofijskemu ordinariatu in zahtevati konkurenčno obravnavo, kar bi mu bilo pa zelo neprijetno. M. Škrbec, župnik.

Gospodarski odbor soseske na Premskovem je na to sklenil, da pomaga sezidati mežnarijo na stavbišču, ki ga je v ta namen daroval g. J. Likozar, trgovec v Kranju. V ta namen je sklenil gospodarski odbor prispevati iz razpoložljivega denarja Din 12.000, darovati ves potrebni les iz soseske gozda, prodati staro mežnarijo oziroma svet, na katerem stoji, in izkupiček porabiti za zidavo nove hiše. Soseska bi s prosto voljnimi deli pomagala pri kopanju temeljev in sekanju lesa. Kolikor bi bilo primanjkljaja, bi ga prevzela v svojo obvezo podružna cerkev na Premskovem, ki bi v slučaju potrebe najela malo posojilo, ki bi se v nekaj letih vrnilo. Tako bi se soseska obvarovala vsakega povišanja davkov za to stavbo.

Ker pa mora prodajo soseskinih nepremičnin odobriti tudi banska uprava, je gospodarski odbor dal svoj tozadevni sklep oklicati pred cerkvijo in nabiti na občinsko desko s pozivom, naj se pritoži, kdor bi ne bil s tem zadovoljen.

V ponedeljek po tej objavi sem prišel slučajno skupaj z g. Ivanom Lokarjem iz Premskovega. Ko sem mu pojasnil ta načrt rešitve vprašanja mežnarije, je vpričo g. župana iz Predoselj izjavil, da je on zadovoljen s tako rešitvijo, da pa je potrebno, da to pojasni soseski, ker je ljudem stvar nejasna.

Na to sem nekaterim gospodarjem zadevo pojasnil v župnišču na Premskovem. Razložil sem, da je namen ta, da se soseska obvaruje kakih davkov za mežnarijo, da bi bila ta rešitev najcenejša, da bom tudi sam pomagal z vprežno živino voziti pesek in drugi material, da bi se potrebna dela izvršila le s prostovoljnimi deli vaščanov, da se ne more pri taki rešitvi nikogar siliti k delu in da se tudi ne bo nikogar sililo, če kdo ne bi hotel ničesar pomagati. Tako je torej neresnična trditev J. Lokarja, da bi bil zahteval, da se vaščani obvežejo vsa dela napraviti s kulukom.

Ko se je vprašalo za proračun in načrt, smo pojasnili, da načrta ne moremo dati napraviti, dokler ne vemo, ali se bo soseska odločila za popravo stare mežnarije ali za zidavo nove hiše. Če se soseska odloči za zidavo nove hiše in bo banska uprava odobrila načrt prodaje in naklonitve denarja za zidanje nove hiše, se napravi načrt in proračun, ki se bo predložil. Če bi se pa hiša ne zidala, potem ni treba načrta in ne proračuna. Tako se je vsem pojasnilo in g. Ivan Lokar je bil sam tudi priča temu!

Kljub temu se je nato napravila nekaka pritožba, ki je krožila po vasi in se je podpisalo baje 60 oseb in med njimi tudi Ivan Lokar. V tej pritožbi ni nikakega ugovora proti temu, da bi gospodarski odbor dal denar in les in prodal staro mežnarijo in porabil denar za novo hišo, pač pa se ugovarja temu, da bi se hiša letos zidala in „da se nekaj govori, da misli župnik pri mežnariji napraviti sobo za Marijino družbo“.

Ker proti bistvu rešitve vprašanja ni bilo pritožbe, sem smatral, da je upati, da bo banska uprava to ureditev dovolila in sem za to dal takoj napraviti načrt in proračun in sem oboje predložil gospodarskemu odboru na Premskovem.

Tako je torej neresnično, kar trdi Ivan Lokar, da nisem hotel predložiti načrtov in ne proračunal!

Možje pri gospodarskem odboru na Premskovem so zadevo resno vzeli v roke, pokazali res dobro voljo in so hoteli zadevo rešiti tako, da bi sosesko manj stalo in da se že spravi s sveta tista podrtija sredi vasi, ki ne dela časti soseski.

V tem času pa je Ivan Lokar napravil tudi proti gospodarskemu odboru pritožbo na bansko upravo, kjer očita gospodarskemu odboru nepravilno postopanje in tudi take reči, ki bi spravile može pri gospodarskem odboru v silno slabo luč. Kakor sem poučen, se je nato vršila pri sreskem načelništvu v Kranju obravnava in se je izkazalo, da so ob-

dolžitve g. Ivana Lokarja neresnične in jih je moral g. Lokar obžalovati.

In kot tretja pritožba se je rodilo tudi pismo na škofijski ordinariat v Ljubljani, katerega prepis priobčujem zgoraj.

Mislím, da si na podlagi teh dejstev vsak le malo razsoden človek more napraviti jasno sodbo o vsej zadevi.

Kočno še eno opazko z ozirom na trditev g. Ivana Lokarja, da je že več ljudi na Premskovem reklo, da bodo izstopili v pravoslavno vero.

Menim, da je dolžnost župnikova, da se potegne za svoje župljane, če jih kdo spravlja v slabo luč. In to bi bilo kaj slabo izpričevalo za Premskovo, če bi kdo radi tega, ker jih župnik hoče obvarovati kakih dajatev in jim hoče sam pomagati in se za nje žrtvovati, če jim popolnoma prepusti na svobodo, kako se hočejo odločiti, če bi kdo radi tega torej hotel prestopiti v pravoslavje! Jaz sem prepričan, da ni nobenega Premskovljana tako omejenega in tako hudobnega, ki bi mogel kaj takega trditi. Zato moram tako trditev g. Ivana Lokarja odločno zavrtni radi ugleda soseske.

V bodoče bi pa prosil vse gospodarje na Premskovem, da se dobro premislijo in prej dobro pogledajo, kam se podpišejo, če kroži po vasi kaka protestna listina, da ne bi kdo sam v svojo skledo pljuval nehote in nevede!

Glede slavne mežnarije na Premskovem pa ponovno povdarjam to: Župniku v Kranju je vseeno, kako se reši to vprašanje, ali se popravi stara podrtija, ali se zida nova hiša. Če se nič ne naredi, je jasno, da v taki hiši ne more pustiti cerkvenega služabnika in bo primoran cerkveniku odpovedati službo. Zadevo hoče gospodarski odbor na Premskovem pametno in z malimi stroški urediti, če bodo pa nekateri proti njemu protestirali in le ovirali njegovo delo, se lahko zgodi, da potem pač ne bo drugega izhoda, kakor da se zadeva izroči sreskemu načelniku, ki bi potom konkurenčne obravnave rešil pogina mežnarijo na Premskovem.

Župnija Kranj.

Oznanila za julij.

Popoldanska služba božja ob nedeljah in praznikih nam dela precej preglavice. Jasno je, da je 2. ura popoldan poleti pre zgodaj. Mnogi v mestu komaj končajo takrat kosilo, kmetje so trudni in tako je razumljivo, da je poletna popoldanska služba božja ob 2. slabo obiskana, pa še tisti, ki pridejo v vročini kaj radi zadremlejo. Radi tega skušamo ugotoviti primerno uro proti večeru, ki bi bila kolikor mogoče večini primerna, vsem gotovo ne bo nikoli ustrezno. Junija smo imeli popoldansko službo božjo ob 8. kakor so bile šmarnice koncem maja. Mnogi pa žele, da bi bila nekoliko prej, radi tega se bo julija vršila ob šestih zvečer.

3. **Prvi petek v mesecu**, ob 6. sv. maša z blagoslovom.

5. **VI. ned. po binkoštih**, praznik sv. Cirila in Metoda, slovanskih apostolov, prva nedelja v mesecu, ob 6. sv. maša z blagoslovom, pred mašo mesečno sv. obhajilo za moške, ob 10. peta sv. maša v čast sv. Cirilu in Metodu, pop. ob šestih ura molitve in pete litanije presv. Srca Jezusovega.

8. **Sv. Elizabeta.**

12. **VII. ned. po binkoštih**, služba božja po navadi.

16. **Karmelska M. B.**

19. **VIII. ned. po binkoštih.**

22. **Sv. Marija Magdalena**, ob 6. sv. m. na Rupih.

25. **Sv. Jakob**, ap.

26. **IX. ned. po binkoštih**, sv. Ana, ob 10. sv. maša na Rupih, pop. ob enčetrtni na šest shod za žensko M. družbo. Pred 6. sv. mašo je skupno sv. obhajilo za žensko M. družbo.

27. Ob 5:30 v Šmartnem soseskina sv. maša za sosesko Huje, ob 6. soseskina sv. maša v Čirčičah.

Poročeni pari.

Žnidar Janez, tesarski pomočnik, Premskovo 46, roj. 26. sept. 1902 in **Globočnik Ivana**, hči vrtnarja, Premskovo 46, roj. 5. marca 1909, poročena 10. marca.

Jenko Jožef, knjigovez, Kranj, Kokriško predmestje 26, roj. 4. maja 1906 in **Pečnik Marija**, delavka, Kranj, Savsko predmestje 57, roj. 29. marca 1908, poročena 6. aprila.

Drab Jožef, hlapec, Križe št. 19, roj. 10. marca 1906 in **Zaplotnik Marija**, delavka, Premskovo 29, roj. 22. marca 1913, poročena 6. aprila.

Jäger Otokar, posestnik in kavarnar, Kranj 188, roj. 26. febr. 1889 in **Küssel Angela**, privatna uradnica, Kranj 100, roj. 27. maja 1894, poročena 11. aprila.

Fuchs Dragotin, trgovski pomočnik, Kranj, Kokriško predmestje 56, roj. 28. marca 1906 in **Polak Helena**, privatna uradnica, Kranj, Kokriško predmestje 16, roj. 3. maja 1908, poročena 12. aprila.

Dagarin Janez, orožnik, Skoplje, roj. 29. sept. 1899 in **Gabrič Antonija**, prodajalka, Kranj, Savsko predmestje 27, poročena 10. maja.

Kos Peter, brivski mojster, Stražišče 51, roj. 13. marca 1908 in **Markelj Ferdinanda**, hči čevljarkega mojstra, Kranj 173, roj. 18. aprila 1904, poročena 10. maja.

Gros Leopold, trgovec, Ribno 50, roj. 27. nov. 1899 in **Piskernik Pavla**, hči občinskega tajnika, Kranj, Železna Kapla, roj. 13. nov. 1909, poročena 30. maja.

Dolgan Alojzij, učitelj, Sevnica, roj. 24. sept. 1901 in **Kovač Marija**, učiteljica, Sevnica, roj. 16. avgusta 1909, poročena 24. maja.

Šimat Jožef, krojaški pomočnik, Premskovo 48, roj. 18. febr. 1897 in **Plemelj Ivana**, delavka, Kranj, Kokriško predmestje 5, roj. 19. febr. 1909, poročena 7. junija.

Kapitler Ivan, sodni sluga, Kranjska gora 103, roj. 23. junija 1898 in **Kosiša Franciška**, privatna uradnica, Kranj 63, roj. 31. maja 1912, poročena 31. maja.

Rojc Franc, zidarski pomočnik, Visoko — Kranj, roj. 27. nov. 1906 in **Rant Marija**, delavka, Klanec 23, roj. 10. avg. 1909, poročena 13. junija.

Drugod poročeni:

Jalen Janez, posestnik, Huje št. 7, roj. 10. dec. 1905 poročen na Brezjah dne 7. junija 1931 z **Ivano Kert** iz Gorenje Save št. 21, roj. 27. maja 1902.

Zamida Milena, roj. v Kranju 7. jun. 1895, poročena v Ljubljani M. O. z **Babnikom Viktorjem**, dne 20. jun. 1931.

Weithauser Janez, roj. v Kranju 3. sept. 1893, poročen dne 10. maja 1931. v Kamni gorici z **Marijo Gantar**.

Brandt Emilija, roj. v Kranju 9. aprila 1907. je bila dne 17. maja 1931 poročena v Ljubljani M. O. s **Pogačarjem Viktorjem**.

Beton Ignacij, roj. 30. julija 1009. na Rupi je bil poročen v Šmartnem 17. maja 1931. s **Frančiško Šilar**.

Florjančič Matilda, roj. v Kranju 14. marca 1911 je bila poročena v Lindu na Koroškem, dne 26. dec. 1930 s **Filipom Falletom**.

Grašič Janez, roj. na Premskovem 12. nov. 1905 je bil poročen dne 14. junija 1931. v Mariboru z **Veroniko Kodrič**.

Čadež Franica roj. v Kranju 4. marca 1904 je bila poročena na Viču pri Ljubljani 2. maja 1931 s **Petrovičem Karolom**.

Razno.

Najdeno v župni cerkvi: 3 ženske torbice in zlat uhan. Dobi se v zakristiji.

Delavsko podporno društvo v Kranju namerava tekom meseca julija prirediti po mestu in okolici nabirko za fond za brezposelne delavce. Že sedaj imamo precej

brezposelnih delavcev, vendar se poleti vsak priden delavec že pretolče. Pozimi pa grozi velika nevarnost, da bo precej delavcev brezposelnih, če bo gospodarska kriza trajala še dalje. Radi tega je sklenilo delavsko podporno društvo, da skuša nabrati za zimo primeren fond za podporo brezposelnim. Ker je namen tega društva in posebno ta namen karitativnega značaja, priporočamo tudi na tem mestu vsem dobrim srcem to akcijo. Delavce pa posebno opozarjamo na to društvo, ki si je nadelo kot posebno nalogo, podpirati delavstvo za slučaj brezposelnosti, nesreče, bolezni in onemoglosti. Kdor bi se želel vpisati v društvo, se more zglasiti pri društvenem tajniku v Delavskem domu.

Izvestje drž. realne gimnazije v Kranju za leto 1931. je zelo zanimivo, zlasti strokovni članek g. profesorja dr. Jos. Žontarja, ki razpravlja o kranjski gimnaziji v dobi Napoleonove Ilirije. Vsem, ki se zanimajo za domačo zgodovino, priporočamo ta članek, da ga preberejo.

Zavarovanja in matični izkazi. V današnji dobi se vrše razna zavarovanja in zadnje čase je prišlo v modo posebno zavarovanje za slučaj smrti. Nekateri „zavarujejo“, kake starejše ljudi, ki niti ne vedo da jih kdo zavaruje in in niso niti v sorodu z onim, ki jih je zavoroval. Lepega dne bomo kar slišali, da je kdo potegnil lepo zavarovalnino za kakim popolnoma tujim človekom, kateremu se niti sanjalo ni, da kdo čaka na njegovo smrt, da potegne za njim zavarovalnino . . . Zdi se mi, da bi bilo sorodnikom umrlega pač nekoliko neprijetno, če bi zvedeli po smrti, da jim je kdo tako „zavaroval“ njih očeta ali mater ali sorodnika, da je plačeval zavarovalnino za istega ne da bi oni o tem kaj vedeli in po njegovi smrti tudi spravil „zavarovalnino“. V župno pisarno je prišlo že več oseb, ki so želele rojstne podatke o gotovih starejših ljudeh, da bi jih potem „zavarovali“. Da ne bo kakih neprijetnosti, se sporoča, da se bodo v bodoče dajali v župnem uradu rojstni podatki v svrhu zavarovanja le osebno ali sorodnikom zavarovanega.

Obračun. Za podobo Presv. Srca Jez. v gimnazijski kapeli so nabrali kongreganisti po Kranju 4821 Din; nekaj bivših gg. katehetov in bivših članov kongregacije se je odzvalo moji pismeni prošnji z zneskom 395 Din. Ta denar se je porabil takole: akad. slikarju g. prof. Pungartniku za sliko 3500 Din, za okvir 770 Din (g. veletrgovec Gorjanc je dal les za okvir brezplačno, za kar mu izrekam prisrčno zahvalo), kovinski industriji Kregar v Ljubljani za napravo dveh triročnih svečnikov 698 Din, za posvečenja in tiskovine 124.50 Din, za sveče in drugo drobnarijo 118 Din, 52 Din za različna dela in usluge, za motvoz, za vence 62 Din. Računi in potrdila so shranjeni v arhivu dijaške kongregacije. Vsem darovalcem in vsem, ki so kakorkoli pomagali pri tej priliki, še enkrat izrekam prisrčno zahvalo!

prof. Watzl.

Bratovščina sv. Rešnjega Telesa. Letni prispevki za to bratovščino, naj se prinese v župno pisarno tekom meseca julija.

Kranjski zvon, junijeva številka, je bil popolnoma razprodan in ga je zmanjkalo. Julijeva številka je izšla v 900 izvodih.

Župnija Šmartin pri Kranju.

Oznanila.

2. julij. **Obiskovanje M. D.** Ob 6. obljubljen maša za sitarsko rokodelstvo v Crngrobu.

3. julij. **Prvi petek v mesecu.** Sv. maša z blagoslovom pri altarju Srca Jezusovega.

5. julij. **Sv. Ciril in Metod.** Božja služba obakrat z blagoslovom. — **Prva nedelja v mesecu**, pri spovednicah imajo prednost moški. Popoldan ob 3. krščanski nauk in litanije.

12. julij. **VII. ned. po bink. Sv. Mohor in Fortunat.** Božja služba po navadi.
 13. julij. **Obljubljena procesija k sv. Joštu.**
 16. julij. **Karmelska M. B.**
 19. julij. **VIII. ned. po bink.** B. služba po navadi.
 25. julij. **Sv. Jakob.**
 26. julij. **IX. ned. po bink. — Sv. Ana.** — V farni cerkvi služba božja po navadi, pri Sv. Joštu romarski shod, Božja služba ob 6. in 9. uri.

Kronika.

Poročeni:

Jalen Janez, posestnik na Hujah in **Kert Ivana**, posestnika hči iz Gor. Save. Poročena 7. junija na Brezjah.
Tiringer Martin, posestnika sin iz Stražišča in **Jera Černilec**, posestnica v Strahinju. Poročena v Naklem.

Umrli:

11. junija. **Andrej Sorčan**, vdovec, užitar na Bregu 11, star 81 let.
 12. junija. **Alojzij Košnik**, hišarja sin v Šmarjetni Gori 37, star 2 leti.
 15. junija. **Ivanka Bernard**, samska delavka v Stražišču, stara 16 let.
 19. junija. **Ludmila Križnar**, samska delavka v Zg. Bitinju, stara 18 let.
 22. junija. **Stanislav Fajfar**, posestnika sin iz Brega 3, star 4 mesece.

Arhivar Fran Pokorn:

Sigismund pl. Lamberg,

prvi ljubljanski škof; kranjski in šmartinski župnik.

(1463.—88.)

(Nadaljevanje.)

Škof Sigismund je z nova posvetil dne 26. sept. 1479. dva altarja v Gorenjem gradu in podelil 40 dni odpustka, l. 1481. cerkev sv. Primoža in Felicijana v Ljubnem na Štajerskem, l. 1475. pa oltar in cerkev Matere Božje na hribu Čreta na Vranskem, l. 1483. novo samostansko cerkev v Bistri, l. 1485.¹ dne 29. junija dva altarja v cerkvi Matere božje v Solčavi, v nedeljo potem, (3./7.) pa tudi cerkev samo. L. 1480. je dne 18./11. dobil škof od oglejskega očaka pooblastilo, da sme posvetiti tri portatile za Savinjsko dolino², ker so Turki v tej okolici porušili in požgali mnogo oltarjev in cerkva. Dne 2. okt. 1486³ je posvetil v cerkvi na Koroški Beli oltar sv. Ahacija, ki so ga Turki oskrunili, na isti naslov, kakor je bil prvotno posvečen že l. 1362.

Cerkvena oblast je podpirala zgradbo novih cerkva s tem, da je radodarno delila vsem dobrotnikom duhovne milosti, samostanom pa je pomagala z utelešenjem župnij. L. 1475.⁴ dne 22. marca je podelilo devet kardinalov cerkvi Matere Božje na Šmarni Gori 100 dni odpustka za večje praznike, da se more cerkev popraviti in si nabaviti potrebno opravo. Slične odpustke sta prejeli isto leto cerkev Matere Božje na blejskem otoku, katero je škof Sigismund posvetil že dne 15. dec. l. 1465., in pa cerkev sv. Primoža in Felicijana nad Kamnikom, l. 1479. meseca marca pa tudi cerkev M. B. na Premskovem ob Kranju.

Poleg turških strahot te dobe pa so škofijo trle še druge nadloge kot posledice prvih: razne kužne bolezni,

ki so nastale vsled nepokopanih mrličev.⁵ Turki so namreč, kar niso mogli v sužnost odpeljati, pomorili, tudi mnogo duhovnikov. Nikogar ni bilo, da bi mrtvece sproti pokopal, kajti v sužnost so Turki odvedli tudi okrog 500 duhovnikov, in zrak se je okužil vsled groznega smradu mrtvecev. K temu so se pridružile pa še kobilice, ki so vsa polja oglodale do golega, da je nastala splošna lakota.

Ob takih nadlogah je bila brezuspešna vsaka človeška pomoč. Zato je škof Lamberg iskal toliko bolj pomoči pri Bogu, Molil je mnogo in goreče, v nemal je svoje vernike k molitvi in k zaupanju v Boga. L. 1475.⁶ se je dne 24. sept. vršila v stolnem mestu velikanska procesija, da bi Bog ukrotil turško silo. Enake procesije so se vršile tudi po deželi. Poprej so se tri nedelje po vrsti s prižnice oznanili odpustki. Škof sam je bil ljudem po svojih vzornih čednostih, po svoji gorečnosti in ljubeznjivosti pravi angel varuh v teh bridkostih, zato je pa bil tudi splošno priljubljen in spoštovan.

Škof Sigismund je imel blago, plemenito srce, pomagal je, kjer je mogel. Kot prošt bratovščine presv. R. T. v Kranju je dosegel še kot župnik šmartinski s svojo prošnjo, da je cesar Friderik hišo te bratovščine v Kranju dne 18. sept. 1445.⁷ oprostil vsega davka. Pozneje kot škof prosi cesarja Friderika, naj bi Krajem Ror in Ljubno potrdil njih stare tržne in sejmske pravice,⁸ kar se je zgodilo dne 18. maja l. 1470. Dne 27. aprila 1471.⁹ odpusti škof solčavskemu vikarju sto gld., katere mu je vikar Nikolaj Stipl dolžan, in podari dva vinograda pri Ljubnem stalni kaplaniji v Solčavi, kjer so celjski grofje ustanovili sv. maše s 15 markami fenigov, ki se plačujejo iz urada Mozirje (Prössberg) tako, da sme uživati dohodke kaplan tega beneficija, ali pa vikar, ki opravlja te maše.

Dne 25. novembra l. 1479. pa je ustregel prošnji duhovnika Marina (Martina) iz Pilštanja, da mu je podelil vikarijat sv. Jakoba v Žuzemu. Leta 1483.¹⁰ sta on in njegov brat Jurij prodala nekaj zemlje beneficiju sv. Nikolaja in sv. Uršule v Kranju. Prav možno je, da tudi ustanovitev beneficija sv. Jurija v župni cerkvi tržiški izvira od teh dveh bratov ali pa od njunega očeta Jurija, ker potomci teh so pozneje imenovani beneficij še izboljšali.

Jako uslužen je bil škof Lamberg tudi nasproti lajnikom. Dne 26. maja 1475. ga prosita Jakob Tratnik in njegova žena Greta, da bi jima dal v kupno pravo kmetijo v Besnici v škofjeloškem gospodstvu, katero je imel prej Janez Tratnik in je služna šmartinski cerkvi ob Kranju, utelešena pa škofovi mizi, jima je to s pismom potrdil.

Jednako uslugo je napravil škof istega leta Pavlu Petronelu iz Žej, ki ga je prosil za ondi ležečo kmetijo, služno župni šmartinski cerkvi pred Kranjem, samo, da plačujejo on, žena Meta in dediči vsakoletne davke in dajatve. Leta 1481. pa je dne 25. junija dal v kupno pravo na prošnjo Gašperju Glovanu kmetijo v Spodnjem Zabukovju, katero je prej imel Gregor Glovan,¹¹ v škofjeloškem gospodstvu, vtelešeno pa za vse večne čase škofovi mizi v Ljubljani. L. 1482.¹² je prodal pod navadnimi prodajnimi pogoji Lovrencu Bratuš kmetijo na Viču z mlinom na mali Ljubljani. Dne 23. maja 1472. da škof bratoma Tomažu in Simonu Malič v konfertno pravo zemljišče na Viču. Dne 29. septembra 1476. pa izroči Hermanu Weinreb in njegovi ženi Elizabeti in njunim dedičem en travnik pri Ternavici, eno kmetijo v Rakhani in dvor v braslovški župniji. (Dalje.)

⁵ Letopis Mat. Slov. l. 1871. str. 64. do 65.)

⁷ Letopis Maticе Slov. 1870. str. 100.

⁸ Venec cerkv. bratovščin II. (1898) str. 87.

⁹ Izv. pergamentna listina v graškem deželnem arhivu.

¹⁰ Ljubljanski kap. arhiv: F. 162, št. 5.

¹¹ Kapit. arhiv v Ljubljani: F. 204.

¹² Listine perg. v ljublj. kap. arhivu. F. 137.

¹³ Škof. arhiv f. 29.

¹ Ign. Orožen II b. str. 131 do 132.

² Izv. muz. društva I. str. 14.

³ Škof. arhiv.

⁴ Izvirna listina v župnem arhivu v Vodich.